

ju.remissvar@regeringskansliet.se
kopia till ju.L4@regeringskansliet.se

Yttrande över remittering av betänkandet Polisiär beredskap i fred, kris och krig (SOU 2025:57)

Er beteckning: Ju2025/01154

Sammanfattning

Länsstyrelsen Norrbotten (i fortsättningen Länsstyrelsen) instämmer i utredningens bedömning att alla poliser bör ha civil status vid höjd beredskap och krig. Vidare instämmer Länsstyrelsen i utredningens bedömning att det inte bör tillföras någon ny driftvärnsorganisation. Länsstyrelsen instämmer också i förslaget på inrättandet av en polisiär förstärkningsresurs.

Länsstyrelsen ser positivt på en ny och mer ändamålsenlig organisering av gränsövervakningen i krig som är anpassad efter rådande förhållanden. Länsstyrelsen lämnar samtidigt en del synpunkter och önskemål om förtydliganden på delar av förslagen. Länsstyrelsen motsätter sig utredningens bedömning att man först vid aktiv samverkan vid behov ska utse en chef att leda samordnade insatser och anser att detta bör vara utsett i förväg.

Vad gäller framtagning av samordningsplaner motsätter sig Länsstyrelsen förslaget att civilområdesansvariga länsstyrelser ska delta i en samrådsroll och anser att de civilområdesansvariga länsstyrelserna bör ges möjlighet att aktivt delta.

I det följande redogör Länsstyrelsen för sina synpunkter på utredningens förslag.

5.11 Den svenska regleringen om polisens ställning i krig bör ändras

Länsstyrelsen instämmer i utredningens bedömning att alla poliser bör ha civil status vid höjd beredskap och krig.

6 Skydd och bevakning

Länsstyrelsen instämmer i utredningens bedömning att det inte bör tillföras någon ny driftvärnsorganisation. Förutsättningarna ser annorlunda ut idag jämfört med när driftvärnsorganisationerna var i bruk, det medför att skyddsbehovet sannolikt säkerställas på ett effektivare sätt med nya lösningar.

Länsstyrelsen delar utredningens bedömning att det bör genomföras en övergripande kartläggning av samhällets samlade behov av skydd och bevakning, samt tillhörande utredning om bland annat skyddsvakters folkrättsliga status. Som denna utredning lyfter fram bör även behovet av civilplikt inom bevakningsverksamhet analyseras mer.

Länsstyrelsen bedömer att dessa arbeten kan bidra med kunskap om hur de tidigare driftvärnsorganisationerna lämpligen ersätts med nya lösningar, anpassade efter dagens förutsättningar och krav. Vidare bör kommande arbeten svara på *hur* samhällets övergripande skyddsbehov i höjd beredskap tillgodoses på ett ändamålsenligt sätt.

8. Polisiär förstärkningsresurs

Länsstyrelsen instämmer i utredningens bedömningar och förslag om inrättande av en polisiär förstärkningsresurs för att förstärka Polismyndigheten i händelse av höjd beredskap och krig.

9.11.2 Ansvariga myndigheter

Länsstyrelsen instämmer i den nya ordningen med samverkansansvariga myndigheter (Polismyndigheten, Tullverket, Kustbevakningen och Försvarmakten) och att de ansvariga myndigheterna ska samråda med civilområdesansvariga länsstyrelser i förberedande samt aktiv samverkan. Utredningen föreslår att polismyndigheten i egenskap av samordningsansvarig myndighet ska ansvara för att samråden genomförs. Länsstyrelsen anser att ordningen speglar myndigheternas nuvarande ansvar och att organiseringen överensstämmer med ansvarsprincipen.

Länsstyrelsen vill dock i sammanhanget betona betydelsen att samråden genomförs i tillräcklig utsträckning och i god tid före beslut och åtgärder, både i den förberedande planeringen och i den aktiva fasen. Detta för att civilområdesansvarig länsstyrelse ska ges möjlighet att bidra med regionala perspektiv på planeringen av

gränskontrollverksamheterna. Det kan exempelvis finnas viktiga regionala aspekter inom ramen för vårdlandsstöd samt skydd av civilbefolkningen som, i den mån det är lämpligt, bör vägas in och omsättas i de samverkansansvariga myndigheternas arbete enligt lagförslaget. Med anledning av detta bedömer Länsstyrelsen att det i kommande arbeten kan finnas skäl att mer beskriva samrådsrollen enligt lagförslaget.

9.11.3 Polismyndigheten ska vara samordningsansvarig myndighet

Länsstyrelsen motsätter sig utredningens bedömning att man först vid aktiv samverkan vid behov ska utse en chef att leda samordnade insatser. Detta bör vara utsett i förväg med tydligt fördelat ansvar och mandat, annars kommer inte en ändamålsenlig ledning kunna uppnås. Att i förväg utse en ansvarig chef är även viktigt för att kunna delta i nödvändiga utbildningar och övningar samt ha god kännedom om hur samverkan och ledning på exempelvis högre regional nivå sker.

Länsstyrelsen vill påminna om regeringens beskrivning i Totalförsvarspropositionen (Prop. 2024/25:34) om att det vid höjd beredskap är nödvändigt att beslut på olika nivåer kan fattas självständigt för högsta möjliga försvarseffekt. Det förutsätter att ansvar och mandat är tydligt fördelade till relevanta nivåer. I händelse av höjd beredskap ställs höga krav på ledning och samordning av det civila försvaret. Ändamålsenliga och tydliga lednings- och ansvarsförhållanden är en förutsättning för att skapa samordning såväl inom det civila försvaret som mellan det militära och civila försvaret. En sådan samordning är avgörande för att totalförsvaret ska kunna lösa sina uppgifter.

Länsstyrelsen instämmer i utredningens bedömning att samverkan regionalt ska utgå från civilområdena och att polismyndigheten blir samordningsansvarig myndighet. Länsstyrelsen anser att det finns många positiva aspekter med att samverkan inom den föreslagna lagen utgår ifrån en gemensamma regional struktur som delas av flera myndigheter. Som utredningen för fram är det då lämpligt att civilområdena skapar denna regionala indelning som samverkan enligt lagen ska utgå ifrån.

9.11.4 Samverkan ska ske nationellt och regionalt

Länsstyrelsen instämmer i utredningens förslag att civilområdesansvariga länsstyrelser ska verka för att samordning sker regionalt i länen. Länsstyrelsen anser dock att innebörden av författningstexten, avseende formuleringen "*regionalt i länen*", bör förtydligas. Detta eftersom utredningen i den förklarande texten också skriver att civilområdesansvariga länsstyrelser ska verka för att samordning sker *mellan* länsstyrelserna i respektive civilområde. Länsstyrelsen anser därför att formuleringen i författningstexten blir något otydlig och att det kan skapas utrymme för olika tolkningar. Det bör därför förtydligas om *samordning regionalt i länen* innebär att samordning ska ske mellan länsstyrelserna i civilområdet, eller om samordningen kan involvera fler aktörer.

Vidare anser Länsstyrelsen att utredningens formulering "*samverkan ska ske nationellt och regionalt*" bör förtydligas i och med att beredskapssystemet är uppdelat i en högre regional samt regional nivå. Utredningens skrivningar tycks omfatta alla tre nivåer, men detta beskrivs inte med rätt terminologi. Det kan därför även i detta fall skapas utrymme för olika tolkningar gällande vilka nivåer samverkan ska genomföras på. Det bör således förtydligas vad utredningen avser med att samverkan ska ske regionalt.

Utredningen skriver vidare att civilområdesansvariga länsstyrelser utgör en *länk* till respektive länsstyrelse inom civilområdet. Med bakgrund av detta, samt i och med den föreslagna samrådsrollen för civilområdesansvariga länsstyrelser, är Länsstyrelsens tolkning att samverkansansvariga myndigheter enligt lagförslaget i *huvudsak* ska samverka med de civilområdesansvariga länsstyrelserna. Som utredningen lyfter fram finns det dock samtidigt möjlighet för ansvariga myndigheter att vid behov samverka direkt med enskilda länsstyrelser.

I utredningen beskrivs även en samverkansmodell kallad figur 9.1 som illustration av utredningens förslag till samverkansmodell. Länsstyrelsen anser att det är onödigt att skapa nya samverkansmodeller då det i samtliga civilområden redan finns etablerade samverkansmodeller med Totalförsvarsråd och underliggande nivåer där Polismyndigheten, Försvarsmakten med flera aktörer redan ingår. Även om de civilområdesansvariga länsstyrelserna ansvarar för denna samverkan så hindrar inte detta att frågor som leds av andra planeras och bereds i dessa forum.

Risken med att skapa fler olika samverkansmodeller är att totalförsvaret inte får en enhetlig inriktning och att de civila försvarsåtgärderna inte samordnas utifrån regeringens intentioner.

9.11.5 Planeringsdokument

Länsstyrelsen motsätter sig utredningens förslag att civilområdesansvariga länsstyrelser deltar i en samrådsroll avseende arbetet med planeringsdokument (samordningsplaner). Länsstyrelsen anser att civilområdesansvariga länsstyrelser bör ges möjlighet att *aktivt delta* i arbetet med att ta fram planeringsdokumenten och inte enbart få färdiga planer på samrådsremiss.

De nationella- och regionala samordningsplanerna blir enligt Länsstyrelsens uppfattning viktiga för arbetet med att stärka gränskontrollverksamheterna inför och vid höjd beredskap. Länsstyrelsen anser att de civilområdesansvariga länsstyrelsernas kunskap om regionala förhållanden inom civilområdet gör att de bör ges möjlighet att aktivt delta i framtagningen av planerna.

Länsstyrelsen anser även att det är otydligt vad den civilområdesansvariga länsstyrelsen egentligen ska samverka med de övriga länsstyrelserna om, i det fall man inte är delaktig i att ta fram planeringsdokumentet.

10.4.4 Bedömda kostnader till följd av stärkt samverkan i gränskontrollverksamheter vid höjd beredskap

Länsstyrelsen delar inte utredningens bedömning att kostnader minskar för gränsövervakning vid höjd beredskap. I betänkandet anges att Länsstyrelsens "kostnadsansvar" bedöms minska till följd av de författningsmässiga förändringar som föreslås i utredningen avseende gränsövervakning vid höjd beredskap. Trots det minskade formella ansvaret får Länsstyrelsen inte några minskade kostnader i realiteten till följd av utredningens förslag och anser heller inte att "kostnadsansvaret" minskar.

Snarare bedömer Länsstyrelsen att anpassningen av lagstiftningen till dagens förhållanden, och med de synpunkter som Länsstyrelsen framför vad gäller delaktighet i planeringsdokumenten, kommer innebära att nuvarande kostnader och arbetsbelastning kvarstår.

Allmänna synpunkter

Länsstyrelsen anser att utredningens konsekvensanalys inte är särskilt omfattande vad gäller enskildas grundläggande fri- och rättigheter. Utredningen innehåller ett antal förslag som innebär utökade befogenheter att använda våld och tvångsmedel, vilket utgör inskränkningar av enskildas rättigheter. Länsstyrelsen vill på ett generellt plan uppmärksamma vikten av att noggrant analysera konsekvenserna för enskildas fri- och rättigheter. Detta särskilt när många förändringar och reformer görs samtidigt och varje enskild förändring inte nödvändigtvis är problematisk i sig, men då alla ändringar sammantaget gör att konsekvenserna kan bli stora.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Lotta Finstorp med handläggare Emil Mäki som föredragande. I beredningen av ärendet har enhetschef Anders Öhlund medverkat. I den slutliga handläggningen har också folkrättslig rådgivare Linda Kero och handläggare Ronnie Lindberg medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Kontaktuppgifter till Länsstyrelsen

Kontakta oss via e-post norrbotten@lansstyrelsen.se, postadress Länsstyrelsen Norrbotten, 971 86 Luleå, eller ring vår växel 010-225 50 00.

Vår webbadress är lansstyrelsen.se/norrbotten.

Du kan läsa om hur Länsstyrelsen behandlar personuppgifter på Länsstyrelsens webbplats:
www.lansstyrelsen.se/norrbotten/personuppgifter